

Spis treści

Wprowadzenie 13

ROZDZIAŁ I. „Moc i niemoc” edukacji i wychowania w ponowoczesności. Zarys zagadnienia 16

1. Wychowanie. Pytania 16
2. Diagnoza 18
3. Antynomie 22
4. Teoria i praktyka pedagogiczna. Nienadążanie 28
5. Braki 30
6. Szkoła współczesna. Problemy 34
7. Wyzwania i nowe mity 36

ROZDZIAŁ II. Cywilizacyjne i społeczne konteksty kryzysu edukacyjnego i wychowawczego 41

1. Kryzys edukacyjny w „wiosce globalnej” 41
2. Charakter i struktura kryzysu 44
3. Kryzys wychowania 47
4. Aksjologiczne i społeczne podłoże kryzysu 49
5. Konkluzja 52

ROZDZIAŁ III. Zapaść wychowawcza szkoły współczesnej 54

1. Zastany stan rzeczy 54
2. Cele horyzontalne 59
3. Próby zaradcze 62

ROZDZIAŁ IV. Edukacja i wychowanie w postmodernistycznej perspektywie teoretycznej – wybrane stanowiska 67

1. „Nowe wychowanie” a postmodernistyczne pedagogie 67
2. Idee pedagogiczne Henry’ego Giroux 71
3. Zmiana modelu życia i człowieka 73
4. Szkoła, nauczyciel i moralność w ponowoczesności 77
5. Zawiązki projektu edukacji nowoczesnej 83

ROZDZIAŁ V. Dylematy i antynomie postpedagogiki i antypedagogiki 87

1. Narodziny i szanse rozwoju 87
2. Główne założenia 90
3. Odporność na krytykę 93
4. Antynomie i dylematy 94

ROZDZIAŁ VI. Czy w świecie „płynnej nowoczesności” można budować trwałą i skuteczną teorię wychowania? 98

1. Potrzeba radykalnego zwrotu w teorii i praktyce edukacyjnej 98
2. Potrzeba nowych teorii wychowania 101
3. Na drodze ku nowym teoriom 103
4. Teleologia nowych teorii wychowania 107
5. Aktualność idei wychowania dla przyszłości 110
6. Potrzeba utopii pedagogicznej 113
7. W stronę współczesnego rozumu wychowania 114
8. Konkluzja 117

ROZDZIAŁ VII. Potrzeba nauczyciela właściwego. Uwagi i refleksje 119

1. W stronę możliwości kształcenia „nauczyciela właściwego” 119
2. Nawrót do intencjonalnego modelu nauczyciela 126
3. Sprawa konstruowania modelu osobowego nauczyciela 128
4. Konkluzja 132

ROZDZIAŁ VIII. Idea kształcenia ogólnego w edukacji współczesnej – aktualność zagadnienia 135

1. Uwagi wstępne 135
2. Pojęcie kształcenia ogólnego 139
3. Zarys historyczny 140
4. Przedmiot kształcenia ogólnego 142
5. Uzasadnienie nawrotu do kształcenia ogólnego 145
6. Projekt uniwersyteckiego kształcenia integralnego. Zarys projektu i jego odniesienia krytyczne 150
7. Treść projektu kształcenia uniwersyteckiego 153
8. Edukacja aksjologiczna 155
9. Komentarz 158

ROZDZIAŁ IX. „Filozofowanie” z dziećmi zawiązką kształcenia ogólnego 162

1. Początki 162
2. Założenia 164
3. Potwierdzenia pedagogiczne 167
4. Nauczycielski punkt widzenia 170
5. Próba oceny 174

ROZDZIAŁ X. Filozofia podstawą kształcenia ogólnego 176

1. Filozofia w szkole 176
2. Szansa dla szkoły 178

3. Szczegółowe uzasadnienie nauczania filozofii w szkole średniej i wyższej 180
4. Kogo i jakiej filozofii nauczać? 185

ROZDZIAŁ XI. Chybotliwość i uniwersalność wartości i zasad etycznych a wychowanie 192

1. Pojęcie chybotliwości moralnej 192
2. Zakorzenie pierwiastka moralnego w naturze ludzkiej 194
3. Cywilizacja a moralna rzeczywistość 196
4. Nadzieja 198
5. Chybotliwość moralna a wychowanie 198
6. Zagadnienie natury moralności we współczesnej myśli etycznej teoretycznym wsparciem wychowania moralnego 201
7. Koncepcja ogólnoludzkiego charakteru moralności w etyce Petera Singera 201
8. Uniwersalizm etyczny Richarda M. Hare 203
9. Etyki environmentalistyczne i globalne a „chybotliwość moralna” 205
10. Moralność naturalna a „chybotliwość” etyczna z perspektywy psychologicznej – ujęcie L. Kohlberga 208

ROZDZIAŁ XII. Uniwersytet w świecie ponowoczesnym – zagrożenia, nowe role i wyzwania 212

1. Uniwersytet klasyczny – ujęcie ogólne 212
2. Znaczenie idei uniwersytetu klasycznego 216
3. Uniwersytet współczesny – główne role i zadania 221
4. Specyfika uniwersyteckiego studiowania – ideał i rzeczywistość 224
5. „Dusza” uniwersytetu 227
6. Aktualność uniwersytetu klasycznego 230

ROZDZIAŁ XIII. Uniwersytet w społeczeństwie rynkowym – rozpad tożsamości 235

1. Zmiana 235
2. Uniwersytet a cywilizacja naukowo-techniczna 237

3. Główne deformacje i nieprawidłowości 238

4. Wychowanie akademickie 246

ROZDZIAŁ XIV. Medialny obraz rzeczywistości w kształtowaniu ogólnej orientacji w świecie i sposobu bytowania 250

1. Świat medialny 250

2. Struktura i cechy charakterystyczne medialnego obrazu rzeczywistości 252

3. Przekaz medialny 255

4. Niekorzystna edukacyjna i wychowawcza rola mass mediów 259

5. Okaleczony język i stępione myślenie 261

6. Rewolucja internetowa – korzyści i zagrożenia 263

7. Nowe media wyzwaniem dla praktyki edukacyjnej 266

ROZDZIAŁ XV. Społeczeństwo konsumpcyjne. Alienacyjny charakter nowoczesnej konsumpcji oraz jej antropologiczne i pedagogiczne konsekwencje 269

1. Społeczeństwo konsumpcyjne – charakterystyka ogólna 269

2. Gospodarka konsumpcyjna – cechy i właściwości 271

3. Zmierzch konsumenta tradycyjnego 272

4. Alienacja reklamy – alienacja konsumpcji 274

5. Stratyfikacja społeczna i kulturowa w sferze nowoczesnej konsumpcji 278

6. Skutki społeczne, kulturowe, egzystencjalne i pedagogiczne nowoczesnej konsumpcji 282

ROZDZIAŁ XVI. Człowiek w „ponowoczesności” jako podmiot uprzedmiotowiony. Zmiana duchowości i tożsamości, stylów i jakości życia. Horyzontalny zmierzch wychowania humanistycznego 286

1. Człowiek „ponowoczesny” 286

2. Ponowoczesność 288

3. Społeczeństwo „ponowoczesne” 291

4. Główny problem społeczeństwa ponowoczesnego – rozpad wspólnoty 293

5. Błąd wyjściowy – społeczeństwo rynkowe 297
6. Od pracy naturalnej i kreatywnej do pracy destrukcyjnej 298
7. Przejawy przemiany człowieka współczesnego – aktualne i przewidywane.
Wybrane przykłady. Spojrzenie ogólne 303
8. Typy zmian 305
9. Przykłady cywilizacyjnie warunkowanych zmian biologicznych,
psychicznych i zachowaniowych człowieka współczesnego 307
10. Kształtowanie cielesne i umysłowe a wzmacnianie mentalne i sprawnościowe 309
11. Czego możemy się spodziewać po społeczeństwie informacyjnym?
Nadzieja i przestroga. Pojęcie społeczeństwa informacyjnego 312
12. Główne sprzeczności i napięcia 313
13. Samoograniczenia społeczeństwa wiedzy 316
14. Sfera głupoty 319
15. Mądrość i niemądrość a natura ludzka 322
16. Zakończenie 324
17. Bibliografia 328
18. Indeks nazwisk 342